

Barbara Konecka-Szydłowska

PERCEPCJA PRZESTRZENI MAŁEGO MIASTA¹ NA PRZYKŁADZIE GOŚCINA

Celem opracowania jest waloryzacja publicznej przestrzeni miejskiej nowego miasta Gościno. Badanie percepcji przestrzeni Gościna przeprowadzono w odniesieniu do pięciu podstawowych kategorii ładu przestrzennego: 1. ładu urbanistyczno-architektonicznego, którego najistotniejszą cechą jest zwartość kompozycji przestrzennej; 2. ładu funkcjonalnego związanego z wygodą życia; 3. ładu estetycznego określającego urodę miejsca i przestrzeni; 4. ładu społecznego odnoszącego się do jednostkowej i zbiorowej identyfikacji z miejscem i przestrzenią oraz 5. ładu ekologicznego związanego z wartością środowiska naturalnego (Wódz 1991; Bartoszek, Gruszczyński, Szczepański 1997). W opracowaniu posłużono się metodą dyferencjału semantycznego (Osgood, Suci, Tannenbaum 1957; Burgess 1978; Mayntz, Holm, Hubner 1985) i wykorzystano wyniki badań ankietowych, które przeprowadzono w czerwcu 2011 r. wśród mieszkańców miasta. Wskazano również najważniejsze, zdaniem mieszkańców, pozytywne i negatywne elementy przestrzeni miasta.

Słowa kluczowe: *percepcja przestrzeni, waloryzacja przestrzeni, małe miasto*

1. Wprowadzenie

Z dniem 1 stycznia 2011 r., status miast otrzymało pięć miejscowości: Czyżew z woj. podlaskiego, Gościno z woj. zachodniopomorskiego, Nowe Brzesko z woj. małopolskiego, Pruchnik z woj. podkarpackiego i Wołbórz z woj. łódzkiego. Tym samym liczba miast w Polsce wzrosła do 908. Nowe miasta położone są głównie w Polsce południowo-wschodniej i wszystkie, poza Gościnem, posiadały wcześniej prawa miejskie.

¹ Artykuł stanowi element realizacji pierwszego etapu badań w ramach projektu badawczego Narodowego Centrum Nauki (N N306 791940) pt. *Rozwój społeczno-gospodarczy a kształtowanie się obszarów wzrostu i obszarów stagnacji gospodarczej*, realizowanego przez pracowników Zakładu Analizy Regionalnej w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Głównym celem opracowania jest badanie percepcji miejskiej przestrzeni publicznej nowego miasta Gościno. Całościowa ocena przestrzeni prowadzona jest w odniesieniu do pięciu wydzielonych kategorii. W celu realizacji głównego celu pracy formułuje się następujące pytania poznawcze: 1. Jak mieszkańcy postrzegają i oceniają przestrzeń publiczną miasta?; 2. Czy istnieje zróżnicowanie w ocenie przestrzeni w odniesieniu do różnych jej kategorii?; 3. Jakie są pozytywne i negatywne elementy miasta, w tym elementy przestrzeni miejskiej Gościna?

Określone pytania poznawcze wyznaczają części problemowe artykułu. Zasadniczą podstawę opracowania stanowią wyniki badań ankietowych mieszkańców Gościna.

Przestrzeń publiczna zawiera się w przestrzeni miejskiej (Liszewski 2001). Przestrzeń publiczna według P. Lorensa (2007, s. 83) to „fragment przestrzeni miejskiej, który – poprzez sposób urządzenia oraz lokalizacji w strukturze urbanistycznej – przeznaczony będzie na potrzeby realizacji bezpośrednich kontaktów pomiędzy uczestnikami życia społecznego oraz innych potrzeb społecznych korzystających z niej zbiorowości, pozostając jednocześnie fizycznie dostępnym dla wszystkich zainteresowanych osób”. Przestrzeń publiczna to przestrzeń do której dostęp ma każda jednostka bez konieczności spełniania dodatkowych, zewnętrznie narzuconych warunków. Jest to przestrzeń wspólna, w ramach której dochodzi do interakcji społecznych zgodnych z obowiązującym w danym społeczeństwie systemem wartości (Kowalczyk 2009). Miejskie przestrzenie publiczne cechuje otwartość, dostępność, jawność i masowość, co stanowi przeciwagę dla przestrzeni półpublicznych, półprywatnych, prywatnych i intymnych (Bartoszek, Gruszczyński, Szczepański 1997; Franta 2004; Hładkiewicz 2006; Cegłowska, Matykowski 2010).

Estetyka, funkcjonalność i dostępność przestrzeni publicznych świadczą zarówno o jakości miasta, jak i jakości życia, współcześnie jednego z najistotniejszych czynników rozwoju. Właściwie kształtowana przestrzeń publiczna wpływa na jakość miasta i podnosi jakość życia jej użytkowników, istotnie wpływa na kształtowanie i wzmacnianie więzi społecznych oraz tworzy tzw. megaprodukt miasta, którego społecznym wyrazem jest wizerunek i tożsamość (Markowski 2007; Dębińska, Kołsut 2011). Przestrzeń publiczna stanowi trzon miasta, mieszkańcy oraz osoby z zewnątrz korzystają z tej przestrzeni, w jakiś sposób postrzegają całą przestrzeń i jej elementy (percepcja), a następnie klasyfikują i porządkują, co prowadzi do oceny przestrzeni (waloryzacja) (Bartoszek, Gruszczyński, Szczepański 1997).

Do podstawowych przestrzeni publicznych w miastach należą: ulice, drogi, place oraz parki. Na przestrzeń publiczną składają się również różne stale dostępne budowle i budynki stanowiące własność publiczną (urzędy i instytucje publiczne, szkoły) oraz rozmaite formy krajobrazu przyrodniczego stanowiące własność państwową lub gminną (Mierzejewska 2011).

2. Postępowanie badawcze

Badania percepcji przestrzeni małego miasta Gościno przeprowadzono w czerwcu 2011 r. techniką badań ankietowych. Łącznie uzyskano 76 ankiet (udział kobiet i mężczyzn był proporcjonalny). Połowę ankietowanych stanowili respondenci z wykształceniem średnim, najczęściej poniżej 40 roku życia.

W badaniach ankietowych wykorzystano metodę dyferencjału semantycznego. Dyferencjał semantyczny jest specyficzną metodą ilościowej oceny obrazu (wyobrażeń) obiektu jaki posiada badana osoba (Osgood, Suci, Tannenbaum 1957; Burgess 1978; Mayntz, Holm, Hubner 1985). Ocenie mogą być poddawane bardzo różne obiekty. Przykładowo może to być:

a) konkretna osoba, np. burmistrz, nauczyciel, którą bada się ze względu na jej odbiór społeczny (obraz w świadomości),

b) dany obszar, np. małe miasto, dzielnica miasta, gdy bada się obraz tej przestrzeni jaki istnieje w świadomości mieszkańców. Badania na ten temat prowadzili m.in.: K. Wódz (1991), J. Kotus (1999), B. Konecka-Szydłowska (2000), B. Konecka-Szydłowska, M. Dolata (2006), B. Konecka-Szydłowska, K. Kulczyńska (2011).

c) inne pojęcia, np. nazwy własne, gdy bada się zgodność proponowanej nazwy z wizerunkiem przedmiotu którego ta nazwa dotyczy.

Badanie percepcji i waloryzacji przestrzeni publicznej Gościna przeprowadzono w odniesieniu do pięciu podstawowych kategorii ładu przestrzennego: 1. Ładu urbanistyczno-architektonicznego, którego najistotniejszą cechą jest zwartość kompozycji przestrzennej; 2. Ładu funkcjonalnego związanego z wygodą życia; 3. Ładu estetycznego określającego urodę miejsca i przestrzeni; 4. Ładu społecznego odnoszącego się do jednostkowej i zbiorowej identyfikacji z miejscem i przestrzenią oraz 5. Ładu ekologicznego związanego z wartością środowiska naturalnego (Wódz 1991; Bartoszek, Gruszczyński, Szczepański 1997). W analizie uwzględniono 12 par przeciwstawnych własności określających przestrzeń publiczną miasta i tylko te przedstawiono respondentom do oceny (w ankiecie nie posługiwano się pojęciem ładu przestrzennego). Przy opracowywaniu wyników każda para przeciwstawnych własności traktowana jest jako kontinuum składające się z sześciu członów (od 6 – mocne wskazanie pozytywne do 1 – mocne wskazanie negatywne). Kategorię ład urbanistyczno-architektoniczny opisuje para własności: zwarta – rozproszona, uporządkowana – chaotyczna, kategoria ładu funkcjonalnego określona jest przez pary: Nasylenie infrastrukturą społeczną – brak nasylenia infrastrukturą społeczną, dobre funkcjonowanie infrastruktury technicznej – złe funkcjonowanie infrastruktury technicznej, ład estetyczny określają własności: ładna – brzydka, czysta – brudna, kolorowa – szara, bogata szata informacyjna – uboga szata informacyjna, kategorię ładu społecznego opisują pary: poczucie bycia u siebie – poczucie

zagubienia, bezpieczna – niebezpieczna, ostatnią kategorię ładu ekologicznego tworzą pary: zielone otoczenie – kamienna pustynia, środowisko czyste – środowisko zanieczyszczone (tab. 1).

T a b e l a 1

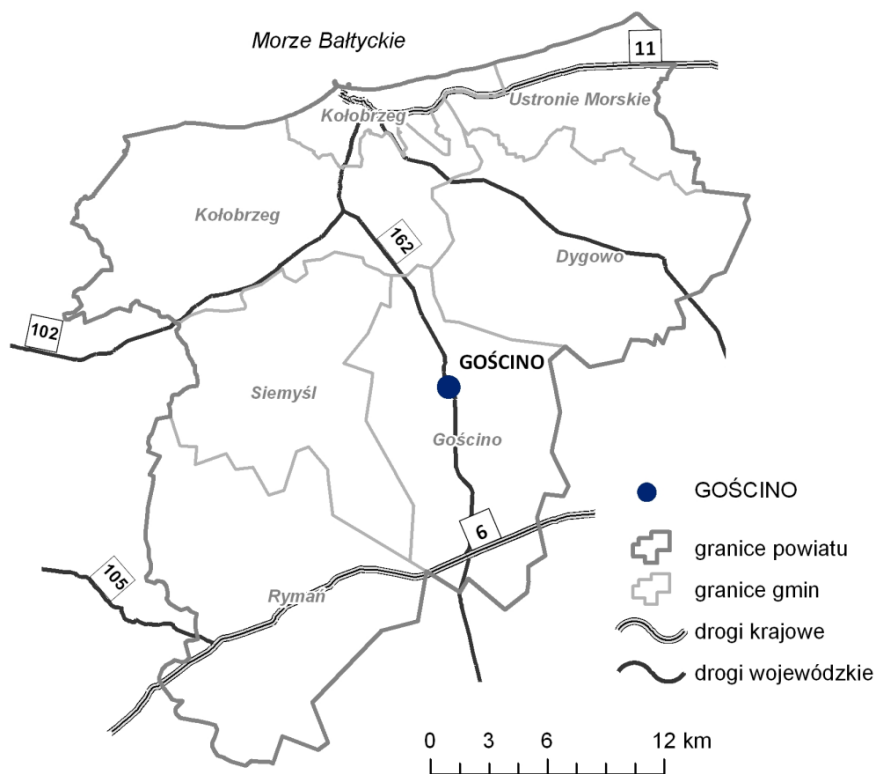
Skalowanie własności przestrzeni miasta

Kategoria ładu przestrzennego	Własności pozytywne	6	5	4	3	2	1	Własności negatywne
Ład urbanistyczno-architektoniczny	zwarta							rozproszona
	uporządkowana							chaotyczna
Ład funkcjonalny	nasylenie infrastrukturą społeczną							brak nasylenia infrastrukturą społeczną
	dobre funkcjonowanie infrastruktury technicznej							złe funkcjonowanie infrastruktury technicznej
Ład estetyczny	ładna							brzydka
	czysta							brudna
	kolorowa							szara
	bogata szata informacyjna							uboga szata informacyjna
Ład społeczny	poczucie bycia u siebie							poczucie zagubienia
	bezpieczna							niebezpieczna
Ład ekologiczny	zielone otoczenie							kamienna pustynia
	środowisko czyste							środowisko zanieczyszczone

Ź r ó d ł o: oprac. własne.

3. Charakterystyka społeczno-gospodarcza Gościna

Gmina miejsko-wiejska Gościno położona jest w woj. zachodniopomorskim, w powiecie kołobrzeskim. Powiat kołobrzeski tworzy siedem gmin: gmina miejska Kołobrzeg, miejsko-wiejska Gościno (do dnia 31 grudnia 2010 r. gmina wiejska, a od 1 stycznia 2011 r. miejsko-wiejska) i pięć gmin wiejskich: Kołobrzeg, Dygowo, Rymań, Siemyśl, Ustronie Morskie (rys. 1). Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 162 Kołobrzeg–Świdwin–Drawsko Pomorskie. Miasto Gościno liczące 2 680 mieszkańców, położone jest w odległości 15 km na południe od Kołobrzegu.

Rys. 1. Podział administracyjny powiatu kołobrzieskiego

Źródło: oprac. własne

Historia miejscowości Gościno sięga XIII wieku. Do dziś, mimo uzyskania praw miejskich z dniem 1 stycznia 2011 r., Gościno ma charakter dużej, prężnej wsi z elementami miejskimi. Układ urbanistyczny miasta ma charakter liniowy (rozwój wzdłuż drogi wojewódzkiej), pierwotnie miał wygląd ulicówki, rozwinętej z czasem w regularną wielodrożnicę. W mieście funkcjonują instytucje użyteczności publicznej, obiekty infrastruktury oświatowej, kulturalnej i sportowej (urząd miasta i gminy, szkoły, straż pożarna, posterunek policji, biblioteka, dom kultury). Miasto wyposażone jest w podstawowe media infrastruktury technicznej: wodociąg, kanalizację, gaz ziemny („Głos Gościna” 2011). Wyróżniającym się, pod względem architektonicznym, budynkiem w przestrzeni publicznej Gościna jest dawny szpital, a obecnie Dom Pomocy Społecznej. Obiekt został wybudowany na początku XX w. i ma konstrukcję murowano-ryglową.

Największym pracodawcą, zatrudniającym ok. 100 osób, jest przedsiębiorstwo przemysłu mleczarskiego „Arla” funkcjonujące na bazie mleczarni uruchomionej w 1902 r. W zakładzie produkcyjnym w Gościnnie wytwarzane są

sery żółte oraz sery typu mozzarella. Obecnie zakład należy do duńsko-szwedzkiego koncernu „Arla-Foods”, który jednak do końca 2011 r. planuje sfinalizować jego sprzedaż innemu inwestorowi tej samej branży, a produkcję sera mozzarella przenieść całkowicie do Danii.

Uzyskanie statusu miejskiego traktuje się zazwyczaj jako wyjściowy impuls rozwojowy dla danej miejscowości i szansę na dalszy bardziej dynamiczny rozwój (Konecka-Szydłowska 2011). W przypadku Gościna do korzyści wynikających z nadania praw miejskich wskazanych przez władze samorządowe i ankietowanych mieszkańców zalicza się: uproszczenie procedury odrolnienia gruntów, co daje możliwość szybszego inwestowania w budownictwo mieszkaniowe i infrastrukturę usługową, napływ nowych inwestorów, większe możliwości pozyskania funduszy unijnych, większy prestiż miejscowości, wzrost liczby mieszkańców oraz poprawę estetyki miasta i jakości infrastruktury drogowej. Bezpośrednie korzyści z nowych inwestycji to dla mieszkańców Gościna nowe miejsca pracy, a dla gminy wyższe dochody. Będąc miastem Gościno może również aplikować o środki z Unii Europejskiej dostępne dla obszarów miejskich, np. z programu Jessica („Głos Gościna” nr 93 październik 2009, nr 108 styczeń 2011, wyniki badań ankietowych, czerwiec 2011).

Analiza poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek terytorialnych powiatu kołobrzckiego pozwala stwierdzić, że gmina miejsko-wiejska Gościno na tle pozostałych jednostek powiatu charakteryzuje się przeciętnym poziomem rozwoju. Potwierdza to wypowiedź burmistrza miasta: „Przed uzyskaniem praw miejskich gmina Gościno nie należała do gmin o dużej atrakcyjności inwestowania. Wcześniejsze próby przyciągnięcia inwestorów poprzez ulgi podatkowe okazały się nieskuteczne” („Głos Gościna”, nr 108, styczeń 2011). Analizę poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wykonano na podstawie 17 wskaźników (dane dla 2009 r.), które uwzględniały różne aspekty badanego zjawiska i odnosiły się do następujących zagadnień: sytuacja ludnościowa, infrastruktura techniczna, mieszkalnictwo i sfera społeczna oraz gospodarka². W końcowej klasyfikacji jednostek zastosowano wskaźnik syntetyczny Perkala, który dla

² Sytuację ludnościową określają wskaźniki: 1. Gęstość zaludnienia w os./km²; 2. Współczynnik feminizacji; 3. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców; 4. Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym; 5. Długość sieci wodociągowej na km²; 6. Długość sieci kanalizacyjnej na km²; 7. Liczba osób na 1 mieszkanie; 8. Liczba izb na 1 mieszkańca; 9. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m²; 10. Liczba oddanych mieszkań na 1 mieszkańca; 11. Liczba uczniów szkoły podstawowej przypadająca na 1 000 mieszkańców; 12. Liczba uczniów gimnazjum przypadająca na 1 000 mieszkańców; 13. Liczba osób przypadająca na 1 bibliotekę; 14. % zatrudnionych w sektorach publicznym i prywatnym; 15. Dochody własne gminy na 1 mieszkańca w PLN; 16. Wydatki inwestycyjne gminy na 1 mieszkańca w PLN; 17. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 000 mieszkańców.

gminy miejsko-wiejskiej Gościno przyjął wartość $W_s = -0,21$, przy wartościach: najwyższej dla gminy miejskiej Kołobrzeg $W_s = 0,43$ i najniższej dla gminy wiejskiej Dągowo $W_s = -0,39$.

4. Przestrzeń Gościna w opinii mieszkańców

Celem opracowania w wymiarze empirycznym jest analiza postrzegania (percepcji) i wartościowania (waloryzacji) przestrzeni miasta przez jego mieszkańców na podstawie przeprowadzonych w czerwcu 2011 r. badań ankietowych.

Wyniki badań przedstawiono w układzie pięciu kategorii ładu przestrzennego i w układzie tworzących je cząstkowych pozytywnych i negatywnych par własności przestrzeni publicznej (tab. 2–3, rys. 2). Syntetyczna ocena przestrzeni miasta Gościno uzależniona jest od kategorii ładu przestrzennego. Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że ogólnie przestrzeń publiczna miasta oceniana jest raczej przeciętnie, ponieważ w skali od 1 do 6, ocena średnia kształtuje się na poziomie 4,03. W przypadku Gościna, aż trzy z pięciu analizowanych kategorii ładu przestrzennego, osiągnęły wartości oceny poniżej tej średniej. Najwyżej ocenianą kategorią ładu przestrzennego jest ład społeczny, dla którego średnia ocena wynosi 4,62, a najniższą ocenę otrzymał ład funkcjonalny – średnia ocena 3,56 (tab. 2).

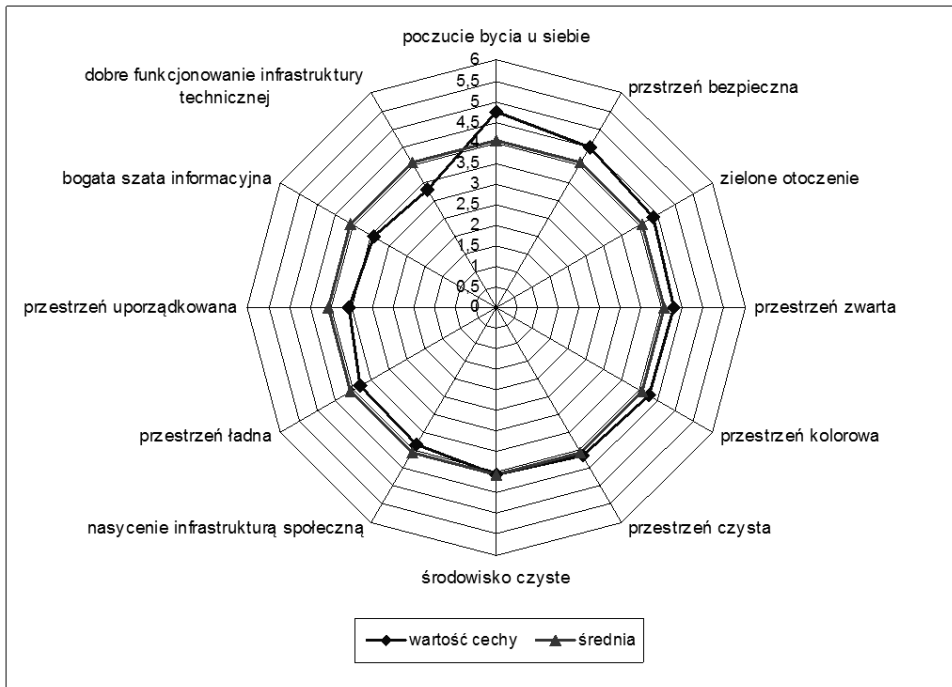
Tabela 2

Syntetyczna ocena przestrzeni miasta Gościno w 2011 r.

Kategoria ładu przestrzennego	Ocena przestrzeni
Ład urbanistyczno-architektoniczny	3,90
Ład funkcjonalny	3,56
Ład estetyczny	3,91
Ład społeczny	4,62
Ład ekologiczny	4,19
Ocena średnia	4,03

Źródło: oprac. własne na podstawie badań ankietowych.

W układzie cząstkowych własności przestrzeni najbardziej pozytywnie ocenione zostało poczucie bycia u siebie (4,75) i bezpieczeństwo (4,49), z kolei zdecydowanie najbardziej negatywnie oceniono funkcjonowanie infrastruktury technicznej (3,28), a zwłaszcza jakość infrastruktury drogowej głównej ulicy miasta.

Rys. 2. Ocena przestrzeni miasta Gościno w 2011 r.

Źródło: oprac. własne na podstawie badań ankietowych

Warto jeszcze zwrócić uwagę na oceny cząstkowe poszczególnych własności w układzie każdej kategorii ładu (tab. 3). Otóż zdecydowanie największe zróżnicowanie w zakresie otrzymanych ocen charakteryzuje ład urbanistyczno-architektoniczny. Mieszkańcy odbierają przestrzeń miasta jako zwartą (4,26), ale jednocześnie jest to według nich przestrzeń chaotyczna (3,54). Zróżnicowanie ocen cząstkowych widoczne jest również w przypadku ładu estetycznego, jest to według mieszkańców przestrzeń kolorowa (4,25), ale o ubogiej szacie informacyjnej (3,43). Największa zgodność ocen cząstkowych wystąpiła w przypadku ładu społecznego i ekologicznego, które ocenione zostały przez respondentów na poziomie powyżej oceny średniej.

T a b e l a 3

Częstkowa ocena przestrzeni miasta Gościno w 2011 r.

Kategoria ładu przestrzennego	Własności pozytywne	Własności negatywne	Ocena średnia (skala od 6 do 1)
Ład urbanistyczno-architektoniczny	zwarta	rozproszona	4,26
	uporządkowana	chaotyczna	3,54
Ład funkcjonalny	nasylenie infrastrukturą społeczną	brak nasylenia infrastrukturą społeczną	3,84
	dobre funkcjonowanie infrastruktury technicznej	złe funkcjonowanie infrastruktury technicznej	3,28
Ład estetyczny	ładna	brzydka	3,79
	czysta	brudna	4,16
	kolorowa	szara	4,25
	bogata szata informacyjna	uboga szata informacyjna	3,43
Ład społeczny	poczucie bycia u siebie	poczucie zagubienia	4,75
	bezpieczna	niebezpieczna	4,49
Ład ekologiczny	zielone otoczenie	kamienna pustynia	4,36
	środowisko czyste	środowisko zanieczyszczone	4,03

Ź r ó d ł o: oprac. własne na podstawie badań ankietowych.

5. Pozytywne i negatywne elementy miasta

O unikatowości miasta w systemie osadniczym świadczą m.in. wyobrażenia przestrzenne i wydarzenia znaczące, które należy rozumieć z jednej strony jako symboliczne dla całego miasta, z drugiej zaś jako magiczne z punktu widzenia mieszkańca tego miasta (Libura 1990; Bierwiaczonek 2008).

Jako najbardziej charakterystyczne pozytywne i negatywne elementy Gościna, w tym elementy przestrzeni, wymieniano najczęściej obiekty (budynki), miejsca, ale również cechy mieszkańców i ich działalność (tab. 4). Zdecydowanie najwięcej pozytywnych wskazań (71% ogółu) otrzymał zlokalizowany przy głównej ulicy Gościna kościół pw. św. Andrzeja Boboli z XIX w. z zabytkową kamienną chrzcielnicą z przełomu XII/XIII w. (fot. 2). Pozytywnie oceniano obiekty i ich funkcjonowanie w zakresie infrastruktury społecznej

i sportowej. Są to: nowoczesny Dom Kultury (wybudowany w 2010 r.), szkoła podstawowa, gimnazjum, Zespół Szkół Gospodarki Żywnościowej oraz zabytkowy Dom Pomocy Społecznej. Do obiektów sportowych należą: stadion z widownią na 1 000 miejsc i zapleczem, kort tenisowy, hala sportowa, boisko „Orlik”, kręgielnia. Do innych wizytówek miasta zaliczono: herb (otwarta brama z literą G), położenie na obszarze o urozmaiconym krajobrazie oraz cechy mieszkańców: gościnność, aktywność, zaangażowanie w działalność lokalnych klubów sportowych i kół zainteresowań, które osiągają wysokie miejsca w zawodach na poziomie wojewódzkim i krajowym („Olimp”, „Pętelka”, „Podlotki”).

Rozpoznawalnym obiektem Gościna jest Zakład Mleczarski „Arla”, pełniący ważną funkcję w gospodarce miasta i gminy, gdyż jest dużym pracodawcą, a jego produkcja bazuje na mleku skupowanym od okolicznych rolników. Obecnie, o czym była mowa już wcześniej, zakład przechodzi zmiany organizacyjne.

Pozytywnie ocenianym, ale niejako pośrednio związanym z samym miastem, jest produkt lokalny jakim jest ogórek kołobrzeski. Ogórek kołobrzeski jest tradycyjnie przygotowywany przez mieszkankę gminy Gościno z surowców lokalnych. W procesie produkcji wykorzystuje się wodę solankową ze źródła solankowego nr 18 w Kołobrzegu. W 2006 r. ogórek został wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych. W sierpniu 2011 r. odbyła się w mieście impreza integrująca społeczność lokalną – święto ogórka.

T a b e l a 4

Pozytywne i negatywne elementy miasta (w nawiasie liczba wskazań)

Elementy pozytywne	Elementy negatywne
– Zabytkowy Kościół (54) – Nowoczesny Dom Kultury (38) – Szkoły (27) – Charakterystyczny herb (22) – Infrastruktura sportowa (21) – Zabytkowy Dom Pomocy Społecznej (18) – Urozmaicony krajobraz (11) – Gościnność mieszkańców (7) – Drużyny sportowe i koła zainteresowań (7) – Zakład Mleczarski „Arla” (5) – Produkt lokalny – ogórek kołobrzeski (5)	– Zły stan infrastruktury drogowej, zwłaszcza głównej ulicy (12) – Brak rynku, publicznego miejsca spotkań, parku miejskiego (6) – Restauracja „Lido” (4)

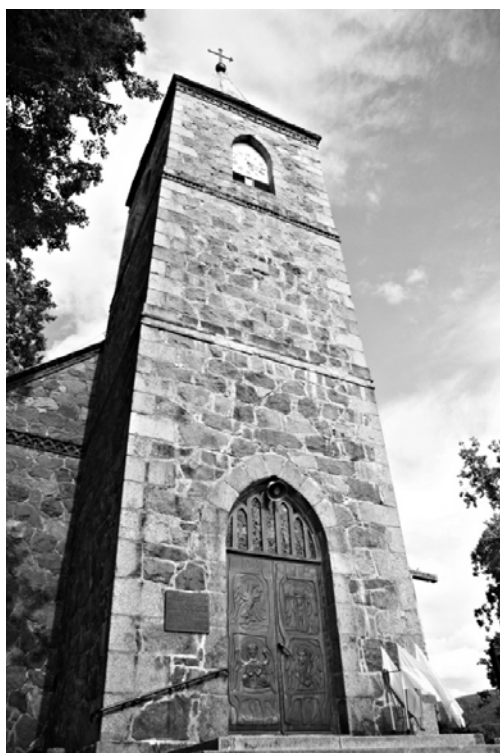
Ź r ó d ł o: oprac. własne na podstawie wyników badań terenowych.

Szczególnie widoczne w przestrzeni miasta Gościna zaniedbania dotyczą infrastruktury technicznej. Respondenci najczęściej wskazywali zły stan dróg i chodników w mieście, zwłaszcza na głównej ulicy IV Dywizji Wojska Polskiego. Jest szansa na modernizację tego odcinka po wyprowadzeniu ruchu tranzytowego z centrum miasta, a nastąpi to z chwilą oddania do użytkowania obwodnicy Gościna. Mieszkańcom nowego miasta brakuje najważniejszego elementu przestrzeni publicznej czyli rynku, który w Gościnie mającym liniowy układ urbanistyczny nie wykształcił się. Jednym z priorytetowych zadań władz samorządowych, którego celem ma być nadanie miejscowości Gościno bardziej miejskiego charakteru, ma być budowa centrum miasta. Obszar lokalizacji przyszłego centrum został już wytyczony i znajduje się na tyłach urzędu miasta (fot. 3). Kilka negatywnych wskazań dotyczy restauracji „Lido”, ocena ta nie odnosi się do budynku, lecz związana jest z działalnością tego obiektu.

Jak widać mieszkańcy wymienili więcej elementów pozytywnych niż negatywnych. Można więc powiedzieć, że miejsca pozytywne (ładne i atrakcyjne) są łatwiej dostrzegalne w przestrzeni miasta, aniżeli miejsca negatywne (brzydkie), które są eliminowane z percepcji respondentów (Bierwiazonek 2008). Niejednokrotnie zamiast wskazywać na elementy, które w sposób negatywny wpływają na odbiór miasta, respondenci wskazywali obiekty, placówki, instytucje, czy też miejsca, których w tym mieście brakuje. Wiele tych wypowiedzi odnosiło się do braków w infrastrukturze gastronomicznej (22) i handlowej (15). Według mieszkańców brak jest w Gościnie obiektów gastronomicznych (restauracji, baru) konkurencyjnych wobec działającej, ale źle postrzeganej, restauracji „Lido” oraz brakuje wielkopowierzchniowego sieciowego obiektu handlowego (supermarketu). Wskazywano również na braki w zakresie infrastruktury rekreacyjno-rozrywkowej. Zdaniem mieszkańców brakuje w mieście basenu, kina oraz innych miejsc rozrywki, zwłaszcza dla osób w wieku poprodukcyjnym, chociaż tego rodzaju usługi są dostępne w oddalonym o 15 km Kołobrzegu. Mało respondentów dostrzegało braki w zakresie infrastruktury drogowej. Zaledwie kilka wskazań dotyczyło braku obwodnicy miasta. Jest to spowodowane faktem, że inwestycja ta jest już zaplanowana, a jej realizacja rozpocznie się w czwartym kwartale 2011 r. Zakończenie tej inwestycji w 2013 roku poprawi w istotny sposób warunki życia w mieście i dodatkowo zwiększy atrakcyjność lokalizacyjną Gościna.

Fot. 1. Zabudowa Gościna, ul. Grunwaldzka
Ź r ó d ł o: fot. autorki

Fot. 2. Kościół pw. św. Andrzeja Boboli, ul. IV Dywizji Wojska Polskiego
Ź r ó d ł o: fot. autorki

Fot. 3. Miejsce budowy centrum Gościna, ul. Grunwaldzka

Źródło: fot. autorki

6. Zakończenie

Znaczenie i rolę przestrzeni publicznych dostrzegają również jej bezpośredni użytkownicy. Potwierdzają to badania na temat zabudowy w Polsce, przeprowadzone w 2008 r. na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury. Badania te wykazały, że ważnym elementem przy wyborze nowego miejsca zamieszkania jest „obecność przestrzeni publicznej w okolicy, takiej jak rynek, park, plac”. Na taką odpowiedź wskazało aż 87,7% respondentów, pokazuje to potrzebę kreowania takich miejsc i dbania o ich jakość (Dębińska, Kołsut 2011). W tym kontekście wydaje się, że planowana budowa centrum Gościna to inwestycja priorytetowa, która w wyraźny sposób poprawi jakość przestrzeni publicznej, nada miejscowości bardziej miejski charakter i wpłynie na większą integrację mieszkańców miasta.

Kończąc należy podkreślić, że badanie percepcji Gościna ograniczono tylko do samych mieszkańców. Interesujące byłoby przeprowadzenie podobnych badań wśród przybyszów z zewnątrz, tj. mieszkańców z otaczających terenów wiejskich, gości, turystów, a następnie ich porównanie z wynikami już uzyskanymi celem uchwycenia podobieństw i różnic w percepcji przestrzeni małego miasta Gościno.

LITERATURA

- Badaniowa ankieta mieszkańców Gościna, czerwiec 2011.
- Bartoszek A., Gruszczyński L.A., Szczepański M.S., 1997, *Miasto i mieszkanie w społecznej świadomości*, Katowice.
- Bierwiaczonek K., 2008, *Percepcja i waloryzacja przestrzeni miasta. Studium porównawcze z socjologii przestrzeni na przykładzie Będzina, Cieszyna, Mikołowa i Żywca*, Wydawnictwo Górnośląskiej WSP, Mysłówice.
- Burgess J., 1978, *Image and Identity*, Kingston upon Hull.
- Cegłowska A., Matykowski R., 2010, *Przestrzenie publiczne i ich znaczenie w dużym mieście: przypadek Poznania* [w:] Słodczyk J., Dembicka-Niemiec A. (red.), *Funkcje miast jako czynnik kształtowania przestrzeni miejskiej*, „Studia Miejskie”, nr 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 243–256.
- Dębińska D., Kołsut B., 2011, *Obszary przestrzeni publicznej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wybranych miast powiatowych województwa wielkopolskiego* [w:] Churski P. (red.), *Praktyczne aspekty badań regionalnych – varia vol. IV*, Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, nr 16, Poznań, s. 99–106.
- Franta A., 2004, *Reżyseria przestrzeni. O doskonaleniu przestrzeni publicznej miasta*, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków.
- Głos Gościna, nr 93, październik 2009, nr 108 styczeń 2011.
- Hładkiewicz W., 2006, *Koncepcja przestrzeni publicznej w teorii Jürgena Habermasa* [w:] Hudzik P., Woźniak W. (red.), *Sfera publiczna. Kondycja–przejawy–przemiany*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Konecka-Szydłowska B., 2000, *Percepcja zmian w małym mieście na przykładzie Nowego Tomysła* [w:] *Środowisko przyrodnicze i gospodarka Dolnego Śląska u progu trzeciego tysiąclecia*, 49 Zjazd PTG, Wrocław, s. 195–197.
- Konecka-Szydłowska B., 2011, *Małe miasta nowo utworzone w procesie urbanizacji* [w:] Bartosiewicz B., Marszał T., (red.), *Przemiany przestrzeni i potencjału małych miast w wybranych regionach Polski – z perspektywy 20 lat transformacji*, Wydawnictwo UŁ, Łódź, s. 9–25.
- Konecka-Szydłowska B., Dolata M., 2006, *Kampus Morasko – nowa przestrzeń w strefie peryferyjnej Poznania* [w:] *Nowe przestrzenie w miastach, ich organizacja i funkcje*, „XIX Konwersatorium Wiedzy o Mieście”, Wydawnictwo UŁ, s. 117–129.
- Konecka-Szydłowska B., Kulczyńska K., 2011, *Różnorodność w jedności. Przykład miast powiatu czarnkowsko-trzcianieckiego* [w:] *Gospodarowanie przestrzenią i gospodarowanie w przestrzeni współczesnego miasta*, VII Konferencja Naukowa Miasta XXI wieku, Opole–Izbicko (w druku).
- Kotus J., 1999, *Zastosowanie skali dyferencjału semantycznego do badań obrazu miasta w świadomości mieszkańców* [w:] *Zróżnicowanie przestrzenne struktur społecznych w dużych miastach*, „XI Konwersatorium Wiedzy o Mieście”, Wydawnictwo UŁ, s. 91–95.
- Kowalczyk J., 2009, *Paradygmaty zmian w przestrzeni publicznej kobiet*, Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych, OL PAN, nr 4, s. 18–28.

- Libura H., 1990, *Percepcja przestrzeni miejskiej*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 31, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Liszewski S., 2001, *Przestrzeń miasta postsocjalistycznego. Program badań* [w:] Korus B. (red.), *Człowiek i przestrzeń*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Lorens P., 2007, *Tematyzacja przestrzeni publicznej jako wyraz dywersyfikacji struktury urbanistycznej miasta doby globalizacji* [w:] Madurowicz M. (red.), *Percepcja współczesnej przestrzeni miejskiej*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Mayntz R., Holm K., Hubner P., 1985, *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, PWN, Warszawa.
- Markowski T., 2007, *Przestrzeń publiczna wobec procesu metropolizacji*, „Urbanista”, nr 7 (51), s. 10–15.
- Mierzejewska L., 2011, *Przestrzeń publiczna sfery podmiejskiej (na przykładzie Poznania)* [w:] Wdowicka M., Mierzejewska L. (red.), *Problemy rozwoju lokalnego i regionalnego na początku XXI wieku*, Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, nr 15, Poznań, s. 86–97.
- Osgood C.E., Suci G.J., Tannenbaum P.H., 1957, *The Measurement of Meaning*, University of Illinois Press, Urbana.
- Wódz K., 1991, *Przestrzeń wielkiego miasta w perspektywie badań nad planowaniem i żywiołowością*. Uniwersytet Śląski, Katowice.
- Zabudowa w Polsce – oceny i opinie. Raport z badań ilościowych*, 2008, Badanie na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury. Centrum Badań Opinii Społecznej.

PERCEPTION OF THE SPACE OF A SMALL TOWN: THE CASE OF GOŚCINO

This paper examines the perception of the public space of Gościno, a newly chartered town in north-western Poland. An overall assessment of its space was carried out in five categories of spatial order: 1. Urban-design and architectural; 2. Functional; 3. Aesthetic; 4. Social, and 5. Ecological. The method employed was that of the semantic differential. Use was made of the results of a survey study conducted in June 2011 among the town's inhabitants.

Dr Barbara Konecka-Szydłowska
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu